

В. В. Гордієнко,
Донбаська національна академія будівництва
і архітектури, м. Краматорськ

ВИКОРИСТАННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ НАСЕЛЕННЮ В РЕЗУЛЬТАТІ КОНФЛІКТІВ ТА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Постановка проблеми. Постконфліктне врегулювання для України потребує фахової розробки відповідної стратегії та забезпечення її реалізації. Ані в міжнародних відносинах, ані в міжнародному праві не існує конкретних підходів чи універсальних принципів вирішення питання, пов'язаного з відшкодуванням наслідків будь-якого збройного конфлікту, надзвичайної ситуації. Саме тому необхідно заздалегідь розробити підходи до врегулювання миру. Суспільству потрібно усвідомити необхідність такого врегулювання і бути причетним до пошуку власних механізмів вирішення проблеми. При цьому враховувати специфіку конфлікту, ресурси, політичний та історичний досвід, власний та держав, які стикалися з проблемою сепаратизму.

Українське законодавство визначає: «надзвичайна ситуація – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності» [1].

Аналіз останніх досліджень. Дослідниками даного питання є учасники науково-дослідного і медійного «Центру постконфліктного врегулювання»: Інститут міжнародних відносин КНУТШ, ВУГО «Українська асоціація міжнародного права», ГО «Національний експертний інститут», Юридична фірма «Проксен», Благодійний фонд «Герої Майдану», ГО «Фонд підтримки фундаментальних досліджень» та ін.

Питанням відшкодування збитків населенню в результаті конфліктів та надзвичайних ситуацій займалися такі науковці, як: О. Йоффе, О. Красавчиков, В. Смірнов, Т. Ілларіонова, А. Загоруйко, В. Андрейцев, М. Бринчук, Б. Єрофеев, М. Єрмеєва, О. Колбасов, М. Вівчарика, К. Вітман, Л. Нагорна, Г. Перепелиця, Л. Шкляр, В. Дівак та інші.

Метою статті є виявлення загальних тенденцій вирішення житлових проблем і компенсації інших країн, які Україна може взяти до уваги, зробити відповідні рекомендації на шляху формування полі-

тики. Проаналізувати досвід Іспанії, Франції, Німеччини, Ліхтенштейну, Туреччини, Таджикистану, Азербайджану, Боснії і Герцеговини, Вірменії, Грузії, Кіпру, Колумбії і Молдови у зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Іспанія. Законодавчим актом, що регулює питання, пов'язані з відшкодуванням збитків особам, потерпілим внаслідок терористичних актів є Закон № 29/2011 «Про всеохоплююче визнання та захист жертв тероризму» зі змінами, внесеними згідно із законом № 2/2012 29 липня 2012 року [10].

Згідно статті 4 Закону визначено коло осіб, які мають право на відшкодування збитків унаслідок терористичних актів. Це загиблі особи та особи, яким було завдано фізичної чи психологічної травми зі статусом жертв тероризму, та особи, які не отримують статус жертв тероризму, але зазнали матеріальної шкоди.

Відшкодуванню підлягає шкода, завдана терористичними діями на територіях, що знаходяться під юрисдикцією Іспанії, та шкода, заподіяна громадянам Іспанії закордоном.

Відповідно до статті 23 Закону матеріальна шкода, яка є наслідком терористичних злочинів, завдана особам, непричетним до здійснення цих злочинів, підлягає відшкодуванню генеральною адміністрацією держави. Відшкодуванню підлягає шкода, завдана будинкам фізичних осіб, приміщенням та устаткуванню підприємств, приміщенням політичних партій, профспілок або соціальних організацій та транспортним засобам.

Франція. Відшкодування збитків, завданих внаслідок терористичних дій, здійснюється через Гарантійний фонд для жертв актів тероризму та інших злочинів (Fonds de garantie des victimes d'actes de terrorisme et d'autres infractions – F.G.T.I.), створений у 1986 році.

Фінансування фонду здійснюється за рахунок збору, що стягується за договорами страхування нерухомості, та стягнень з осіб, якими заподіяно шкоду; закон № 2001-1062 від 15 листопада 2001 року передбачає замороження активів та конфіскацію майна терористів [2].

Незалежно від їхнього громадянства, жертви терористичних атак, здійснених у Франції, мають право на компенсацію. Громадяни Франції, які постійно проживають на території Франції або закордоном, мають право на відшкодування завданих їм збитків внаслідок терористичних актів, здійснених

закордоном. Компенсація охоплює відшкодування нематеріальної та матеріальної шкоди. Будь-яка особа, яка вважає себе потерпілою внаслідок терористичних дій, має право безпосередньо звернутися до Фонду за компенсацією. Розмір компенсації визначається Фондом відповідно до угоди з потерпілими.

Німеччина. Особи, які потерпіли внаслідок терористичних актів, здійснених на території Федеративної республіки Німеччина, мають право на відшкодування збитків відповідно до Закону про захист жертв від 1976 року (Opferentschädigungsgesetz) [3].

Заяви про відшкодування збитків можуть бути подані громадянами Німеччини та особами, які легально перебувають на території Німеччини. Крім того, відповідно до поправки до Закону про захист жертв (Drittes Gesetz zur Änderung des Opferentschädigungsgesetzes), яка набула чинності 1 липня 2009 року, право на відшкодування збитків мають громадяни Німеччини, громадяни інших держав-членів ЄС (які користуються рівним з громадянами Німеччини правовим статусом) та іноземні громадяни, які легально проживають на території Німеччини, що стали жертвами насильницьких злочинів закордоном.

Німеччина ратифікувала Конвенцію Ради Європи про компенсації жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 року та розширила коло осіб, які підлягають захисту відповідно до Закону про захист жертв, включивши до переліку туристів та відвідувачів з держав-сторін Конвенції, які знаходяться в Німеччині на короткостроковому перебуванні [4].

Ліхтенштейн. Особи, потерпілі внаслідок злочинів, у тому числі терористичних дій, здійснених на території Ліхтенштейну, можуть звертатися за допомогою та відшкодуванням збитків відповідно до закону про допомогу жертвам, який набув чинності у квітні 2008 року.

Допомога потерпілим включає психологічну допомогу, фінансову підтримку та юридичну консультацію. Відшкодування матеріальних збитків здійснюється за рахунок державних коштів із наступним стягненням суми цього відшкодування з осіб, якими заподіяно шкоду, в порядку, встановленому законом [7].

Туреччина. У 2004 році в Туреччині було прийнято Закон № 7955 «Про відшкодування шкоди, завданої внаслідок терористичних дій та дій, пов'язаних з боротьбою з тероризмом» (Закон про компенсацію) [8]. Метою даного закону є врегулювання питання відшкодування збитків, заподіяних фізичним та юридичним особам у результаті терористичних актів та проведення антитерористичних операцій.

У кожній з 81 провінції було створено комітет, відповідальний за проведення процедури відшкодування збитків. Комітет очолює заступник губерна-

тора; одним з п'яти додаткових членів комітету є обраний член місцевої асоціації юристів. Право на звернення до комітету за компенсацією мають потерпілі юридичні та фізичні особи (незалежно від їхнього громадянства) або, в разі їхньої смерті, їхні родичі, які є правонаступниками жертв. Після відповідного звернення комітет, відповідно до закону, повинен зібратись у десятиденний строк. На основі інформації, поданої заявником, комітет визначає конкретну суму відшкодування. Компенсації підлягає будь-який вид матеріальної шкоди: втрата доходу; втрати, пов'язані з використанням нерухомості та сільськогосподарських угідь; тілесні ушкодження, тимчасова та постійна втрата працездатності; витрати на лікування, похорон.

З юридичної точки зору пропозиція комітету носить характер пропозиції з урегулювання. Якщо заявник не погоджується із сумою компенсації, визначеної комітетом, він має право оскаржити її в судовому порядку.

Витрати, пов'язані з відшкодуванням завданої заявникам шкоди, несе міністерство внутрішніх справ, яке виділяє з цієї метою цільові бюджетні кошти [9].

Таджикистан. Стаття 22 Закону Республіки Таджикистан «Про боротьбу з тероризмом» визначає процедуру відшкодування шкоди, завданої внаслідок терористичних дій. Шкода, завдана фізичним та юридичним особам внаслідок терористичних дій, підлягає повній компенсації за рахунок коштів державного бюджету; компенсація коштів державного бюджету здійснюється за рахунок стягнення коштів зі сторін, винних у терористичних діях [5].

Азербайджан. Насправді конфлікт залишається активним, але часто описується як заморожений.

Для забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (далі ВПО) та компенсації за пошкоджене/зруйноване житло запроваджені такі заходи:

– у 2005 році урядом оголошена «Програма забезпечення повернення» (Great Return Program), яка визначала принцип добровільного повернення в контексті можливого урегулювання збройного конфлікту в регіоні Нагірного Карабаху;

– проекти Всесвітнього банку щодо забезпечення до 2020 року стандартів життєвого рівня та засобів існування ВПО.

Питання втраченого майна та компенсації будуть розглядатися після підписання угоди про мир.

Залишені в силі скарги заявників з приводу втрати своїх будинків, землі та майна, причому суд встановив триваючі порушення їх прав відповідно до Статті 1 Протоколу № 1 (спокійне володіння майном), Статті 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя і домашнього господарства) та Статті 13 (право на ефективний засіб правового захисту).

Боснія і Герцеговина. Важливо відзначити, що у Боснії і Герцеговині процес надання альтернатив-

ного житла на початковому етапі здійснювався відповідно до процесу реституції власності. Під час конфлікту ВПО та біженцям у Боснії надавалась власність, яка була звільнена (переважно примусово) іншими етнічними групами, і їм надавали тимчасові права проживання у цих будинках. Коли були підписані мирні угоди і процес реституції власності почав приносити результати, з'явилась необхідність у альтернативному житлі на тимчасових умовах для звільнення об'єктів власності, щодо яких було подано заяви, та зниження позначення наслідків на переміщеному населенні, яке проживало у цих будинках.

Процес реституції власності був впроваджений на муніципальному рівні різними житловими органами, які були відповідальними за об'єкти власності, розташовані на їхній території. Складнощі, пов'язані із цим підходом, були у тому, що житлові органи, що мали повноваження щодо конкретної власності, були вимушені виселяти поточних мешканців, які зазвичай належали до однієї етнічної групи, на користь власників майна, які переважно належали до іншої етнічної групи. Більш важливо те, що особи, яким надавались права на отримання альтернативного житла під час процесу реституції власності, були не власниками, а радше тимчасовими мешканцями цих об'єктів власності, що були під загрозою виселення.

Насправді у Боснії і Герцеговині схем компенсацій не існувало – в той час як Дейтонські мирні угоди передбачали можливість компенсації майна, донори радше неохоче погоджувались робити внески до фонду добровільних внесків, передбаченого для компенсації, який у кінцевому підсумку ніколи й не працював.

Оскільки програма альтернативного житла була проведена задля реституції власності, альтернативне житло надавалося з метою задоволення суворих гуманітарних потреб, а положення щодо альтернативного житла були націлені на зведення до мінімуму кількості тих, хто має на це право. З цією метою, було введено серію жорстких критеріїв для визначення права на альтернативне житло. Серед цих критеріїв:

- перевірки фінансових доходів;
- перевірки наявності альтернативного житла;
- перевірки домашнього господарства до та після настання конфлікту (зокрема з метою запобігання розпаду сімей);
- перевірки наявності їхнього першого житла.

Вірменія. 96% житлового фонду у Вірменії приватизовано і перебуває в неналежному стані після швидкої приватизації: квартири у багатоповерхівках в основному в руках сімей, обслуговування місць загального користування. 0,06% житлового фонду належить державі, 0,01% належить приватним підприємствам і 3,3% належать місцевим органам влади – контекст дуже схожий до ситуації в Україні.

Вимушене переміщення у Вірменії було спричинене двома основними кризами: землетрус у 1988 році і військовий конфлікт з Азербайджаном (Нагірний Карабах) на початку 1990-х років.

Існує рішення про компенсацію, але оскільки це довгостроковий заморожений конфлікт, механізми компенсації ще не реалізовані. Вимушене переміщення мало поступовий характер. В зоні землетрусу були випущені будинку ваучери.

10 років після кризи розпочалося виділення грантів у міській та сільській місцевостях для поліпшення житлових умов: в містах для тих, хто залишився в будівлях і офіційно не перебуває в будь-яких чергах на житло, а в сільській місцевості кошти йшли на допомогу у відновленні занедбаних споруд.

Було прийнято Закон про співвласників багатоквартирних будинків та Закон про управління багатоквартирними будинками.

Вірменський Цивільний кодекс від 1 січня 1999 року зіграв найважливішу роль у створенні сприятливих умов для розвитку житлової політики.

План дій уряду на 2008-2012 роки згадує низку житлових проектів: управління та обслуговування багатоповерхових будинків, модернізацію комунальної інфраструктури, зміцнення концепції соціального житла.

Слід підкреслити, що оренда житла не була належним чином вирішена в Житловому кодексі.

Приватна власність охороняється законом, але система судового провадження дуже повільна і не надає адекватного захисту громадянам. Крім того, судова система сприймається громадянами Вірменії як друга за розгалуженням корупційна інституція.

Грузія. Засновано керівний комітет на чолі з Міністерством з питань біженців та розселення, завданням якого є нагляд за імплементацією Державної Стратегії з питань ВПО. У рамках комітету згодом було сформовано окремі тимчасові експертні групи – з питань приватизації, скарг та відшкодування, керівних принципів щодо довгострокових рішень у сфері забезпечення ВПО житлом.

Процедура надання житла:

1. Приватизація ВПО житла, у якому вони проживають протягом тривалого часу.
2. Переселення ВПО до відновлених та новозбудованих будинків або надання одноразової компенсації у розмірі 10,000 дол.
3. Програма придбання житла у сільській місцевості.
4. Викуп житла з приватної власності та передача його у власність ВПО.
5. Якщо сім'я ВПО, що потребує довгострокового житлового рішення, відмовляється переселитися до новозбудованого, відновленого чи придбаного житла, запропонованого Міністерством з питань біженців та розселення, інший альтернативний варіант може бути запропонований лише після того, як інші сім'ї ВПО отримають довгострокове житлове рішення.

Стаття 15 Закону Грузії «Про боротьбу з тероризмом» передбачає відшкодування за рахунок коштів державного бюджету шкоди, завданої фізичним і юридичним особам у результаті терористичних актів та дій з метою їх попередження [6].

Механізм реституції:

1. Закон Грузії про внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій Грузії (1996).

2. Закон Грузії про реституцію та компенсацію власності на території Грузії жертвам конфлікту у колишньому регіоні Південна Осетія (2006).

3. В Абхазії житло, землі та майно (ЖЗМ), що належали ВПО, були знищені або незаконно окуповані, куплені або продані. З метою захисту ЖЗМ прав ВПО Президент Саакашвілі видав Указ про заходи щодо реєстрації прав на нерухоме майно, розташоване в Абхазькому автономному регіоні та Цхінвальському регіоні №124 від лютого 2006 року.

4. Указ № 326 Президента Грузії про затвердження процедури попередньої реєстрації нерухомого майна на окупованих територіях Грузії (2011) скасовує вище зазначений указ № 124. Не допускається відчуження майна, розташованого на окупованих територіях Грузії, а також здійснення будь-якого первинного права щодо такого майна, або укладення будь-якого правочину щодо такого майна без його попередньої реєстрації у загальнодоступному реєстрі.

Зміни, ухвалені на законодавчому рівні:

1. Державна стратегія щодо ВПО 2007 року та наступні Плани дій 2009-2012, 2012-2014, 2015-2016 років.

2. Відповідно до Плану дій, реалізація довгострокових житлових рішень для ВПО буде відбуватися у три етапи та охоплювати такі категорії ВПО: 1) ВПО, що мешкають у колективних центрах, потребують житла на довгостроковій основі та яким уряд пропонує приватизувати їх теперішнє житло; 2) ВПО, що мешкають у колективних центрах, але яким уряд не може запропонувати приватизувати їх теперішню житлову площу в цих будівлях (непридатність для проживання в силу технічних причин, висока вартість відновлювальних робіт, перебування будівель у приватній власності, стратегічна суспільна значущість будівель), а також ВПО, що проживають у будинках, які є приватною власністю інших осіб, але все ще потребують житла на довгостроковій основі; 3) ВПО, що з якоїсь причини відмовилися від запропонованих урядом варіантів. Для задоволення потреби цієї групи ВПО у довгостроковому житлі будуть вивчені інші варіанти, наприклад одноразова грошова допомога.

3. Закон Грузії про ВПО з окупованих територій Грузії (ст. 12-15 щодо житла та майнових прав).

4. Стандартна процедура звільнення житла та переселення ВПО для забезпечення їх потреби у довгостроковому житлі (2010).

5. Закон Грузії про окуповані території (ст. 3-6 про правовий режим окупованих територій).

6. Податковий кодекс Грузії.

7. Постанова парламенту № 2387 про забезпечення ВПО житлом (6 червня 2003).

8. Стандарти відновлення колективних центрів, реконструкції та будівництва з метою забезпечення ВПО довгостроковим житлом.

9. Будівельні стандарти перепланування і відновлення колективних центрів та зведення нових будівель (2009).

Kinp. Компенсаційна комісія нерухомої власності була створена шляхом введення Закону 67/2005, «Закон для компенсації, обміну та реституції нерухомого майна» у відповідь на індивідуальні справи грецьких кіпріотів, які були доведені до Європейського суду з прав людини (далі ЄСПЛ) проти Туреччини. У цих справах грецькі кіпрські заявники стверджували, що Туреччина порушила їхнє право на повагу до приватного і сімейного життя відповідно до статті 8 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, тому що вони були змушені покинути свої будинки і майно на Півночі у результаті військової інтервенції в 1974 році і втратили право на використання і володіння цим майном через те, що вони не змогли отримати доступ до належної їм власності в результаті поділу острова.

У 2015 році ЄСПЛ присудив Туреччині виплатити €90 млн збитків у результаті його вторгнення і подальшого поділу острова; дві третини цієї суми мало відійти як реституція майнових претензій до населення грецької меншини в Турецькій Республіці Північного Кіпру (далі ТРПК). Турецькі офіційні особи заявили, що Туреччина не буде виплачувати цю суму.

До 2005 року реституція не застосовувалась, оскільки не було можливості для греків-кіпріотів повернутися в свої домівки. Саме через цю обставину ЄСПЛ дозволив грекам-кіпріотам звертатися безпосередньо в ЄСПЛ, не вичерпуючи внутрішні засоби правового захисту.

Механізм Уряду був створений у 2005 році, після рішення ЄСПЛ Ксенідес-Арегіс проти Туреччини. З того часу реституція застосовується в таких випадках:

1. Право власності або право використання власності не було передано будь-якій особі, крім держави, за умови, що реституція не представляє загрози для національної безпеки та громадського порядку, а предмет реституції не перебуває у військових діях.

2. Якщо володіння або використання майна було передано іншій особі відповідно до законодавства ТРПК, реституція можлива тільки, якщо: а) ніяких поліпшень не було зроблено у власності або б) будь-яке вдосконалення, яке було зроблено у власності менше вартості майна, коли вона була залишена, або с) жоден проект такого поліпшення не був виданий відповідними органами, або д) майно не було придбано в обмін майна, що залишилося на

півдні Кіпру. У тому випадку, якщо реституція надана, особа, яка має право власності / використання відповідно до законодавства ТРПК, отримує компенсацію від ТРПК. Реституція в цій ситуації вступить в силу тільки після врегулювання кіпрської проблеми. У той же час, людина, яка має право власності / використання відповідно до законодавства ТРПК, не зможе продати або поліпшити властивості нерухомості.

Якщо реституція неможлива, компенсація розраховується шляхом додавання чинників:

1) ринкової вартості станом на 20 липня 1974 року.

2) втрати доходу і збільшення вартості нерухомості з 1974 року.

3) враховується, якщо в розпорядженні заявника є будь-яка турецько-кіпрська власність, або власність на півдні і якщо заявник отримує будь-який дохід від такого майна.

4) нематеріальні збитки, що стосуються використання майна і моральні збитки.

Компенсаційна комісія нерухомої власності була створена шляхом введення Закону 67/2005, «Закон для компенсації, обміну та реституції нерухомого майна».

Кожен грек-кіпріот має право на подання заявки в індивідуальному порядку.

Колумбія. Колумбія знаходилась у стані війни більше 50 років. Конфлікт зачепив переважно сільські місцевості, тому найбільше питань виникає щодо земель, а не житла як такого.

7 років тому Уряд прийняв так званий «Закон про жертв», в якому детально була прописана процедура відшкодування. Одним з основних механізмів є реституція землі.

Відповідно до закону, земля повертається власникам. Передбачено три сценарії:

– Реституція: люди отримують назад свою земельну ділянку.

– Компенсація: люди отримують аналогічну земельну ділянку в іншому місці.

– Фінансова компенсація: якщо реституція неможлива, люди отримують фінансову компенсацію (через Фонд реституції, який управляється Урядом).

Етапи:

1. Адміністративний етап: розслідування Відділом земельної реституції: 100 000 заявок на повернення землі у Земельному реєстрі (відрізняється від кадастрового реєстру).

2. Судовий етап – 13 000 кейсів передано до суду протягом 6 років.

Молдова. Реєстрація ВПО, які потребують житла, здійснюється муніципалітетами. Більшість з таких ВПО живе в Кишиневі. На цей час 120 сімей внутрішньо переміщених осіб зареєстровані у черзі на отримання житла в місті Кишинів.

Житло розподіляється за списками внутрішньо переміщених осіб зі східних районів Республіки

Молдова, які в даний час проживають в муніципалітеті Кишинів, відповідно до таких категорій:

- сім'ї загиблих під час бойових дій;
- особи, які стали інвалідами через травми, пов'язані з участю у військових діях;
- багатодітні сім'ї;
- інші категорії біженців зі східних районів республіки.

Деякі ВПО стверджують, що існує корупція при розподілі житла – в першу чергу отримують квартири представники правоохоронних органів.

Зміни, ухвалені на законодавчому рівні:

1. Постанова Уряду РМ № 720 «Про заходи з надання допомоги громадянам і сім'ям, що залишають зону збройного конфлікту», 05.11.1992 – передбачено, що частині переміщених осіб має надаватися тимчасове житло в різних регіонах країни.

2. Постанова Уряду РМ № 658 «Про забезпечення житлом громадян, які змушені були покинути свої будинки в східній частині Республіки Молдова», 21.10.1993 – передбачено, що частині ВПО мають надаватися тимчасові однокімнатні квартири в муніципалітеті Кишинів.

3. Постанова Уряду РМ № 779 «Про затвердження Положення про надання безвідсоткових довгострокових кредитів для сімей загиблих учасників бойових дій», 30.11.1992.

4. Постанова Уряду РМ № 949 «Про надання житлових приміщень особам, які постраждали в результаті збройного конфлікту 1992 року», 24.09.1998.

5. Постанова Уряду РМ № 1410 «Про план заходів щодо забезпечення внутрішньо переміщених осіб зі східних районів Республіки Молдова житлом» – план дій для забезпечення ВПО постійним житлом, 20.12.2004, на практиці не реалізується.

Зміни до законодавства вносилися, в основному, урядовими рішеннями без внесення змін до кодексів. Більшість з цих норм вже втратили чинність, у той час як житлова проблема ВПО все ще існує.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Процес відшкодування збитків населенню ускладнюється через активну фазу конфлікту та відсутність мирної угоди. Процесу компенсації передують процес реституції. Такий підхід дозволяє включити всіх осіб, які постраждали від конфлікту, незалежно від їх належності до категорій.

Україні потрібна підтримка в розробці системи кадастру країни, яка не була розвинена до кризи. В період відновлення житлового фонду, які ще в період до кризи гостро потребували ремонту, повинні брати участь в житлових програмах, що разом з іншими факторами є стимулюючими факторами розвитку, в будівельному секторі зокрема. Довгострокове вирішення житлових питань потребує комплексного підходу, частинами якого є: зміни в житловому законодавстві; створення претензійних комісій, роль

яких у допомозі постраждалим при вирішенні житлових проблем; на місцевому рівні чітко визначити критерії відбору бенефіціарів при процедурі надання житла; потрібно залучити донорські організації для підтримки житлових програм. Як показує зарубіжний досвід, як правило, 10% жертв отримують державне фінансування для рішення їх житлових проблем. Проте, якщо тягар доведення переходить на державу, це значно скорочує час на реституцію/компенсацію.

Література

1. **Кодекс** цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI (Редакція від 12.05.2017).
2. **France.** Profiles on Counter-Terrorist Capacity. *Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER)*. 2012. URL: http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Country%20Profiles/CODEXTER%20Profiles%20_2012_%20France%20EN.pdf.
3. **Gesetz** über die Entschädigung für Opfer von Gewalttaten (Opferentschädigungsgesetz – OEG). Ein Service des Bundesministeriums der Justiz und für Verbraucherschutz in Zusammenarbeit mit der juris GmbH URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/oeg/gesamt.pdf>.
4. **Germany.** Profiles on Counter-Terrorist Capacity. *Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER)*. 2011. URL: http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Country%20Profiles/CODEXTER%20Profile%20_2011_%20Germany_EN.pdf.
5. **Law** of the Republic of Tajikistan on Combating Terrorism. 2007. URL: <http://www.icla.up.ac.za/images/un/use-of-force/asiapacific/Tajikistan/Law%20on%20Combating%20Terrorism%20Tajikistan.pdf>.
6. **Law** of Georgia on Combating Terrorism. 2007. URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/21796/8/en/pdf>.
7. **Liechtenstein.** Profiles on Counter-Terrorist Capacity. *Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER)*. 2009. URL: http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/country_profiles/CODEXTER%20Profile%20_2009_%20Liechtenstein%20E.pdf.
8. **Terör** Ve Terörle Mücadele Eyleden Doğan Zaratlı A Rin Karşılansısı Hakkında Yönetmelik. 2004. URL: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20047955.pdf>.
9. **Turkey.** Profiles on Counter-Terrorist Capacity. *Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER)*. 2013. URL: http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Country%20Profiles/Profiles-2013-Turkey_EN.pdf.
10. **Spain.** Profiles on Counter-Terrorist Capacity. *Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER)*. 2013. URL: https://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Country%20Profiles/Profiles-2013-Spain_EN.pdf.

Гордієнко В. В. Використання закордонного досвіду відшкодування збитків населенню в результаті конфліктів та надзвичайних ситуацій

У статті проаналізовано досвід держав у вирішенні житлових проблем і наданні компенсацій постраждалим у військових конфліктах. Виявлено загальні тенденції відшкодування наслідків інших сучасних конфліктів, які Україна може взяти до уваги на шляху формування політики. Наведено необхідність заздалегідь розробити підходи та стратегії постконфліктного врегулювання, пошуку власних механізмів вирішення проблеми. Акцентується увага на необхідності скористатися низкою превентивних механізмів, апробованих під час постконфліктного миробудівництва в інших країнах.

Ключові слова: військовий конфлікт, відшкодування збитків, закордонний досвід.

Гордиенко В. В. Использование зарубежного опыта возмещения убытков населению в результате конфликтов и чрезвычайных ситуаций

В статье проанализирован опыт государств в решении жилищных проблем и предоставлении компенсаций пострадавшим в военных конфликтах. Выявлены общие тенденции возмещения последствий других современных конфликтов, которые Украина может принять во внимание на пути формирования политики. Приведена необходимость загодя разработать подходы и стратегии постконфликтного урегулирования, поиска собственных механизмов решения проблемы. Акцентируется внимание на необходимости воспользоваться рядом превентивных механизмов, апробированных во время постконфликтного миростроения в других странах.

Ключевые слова: военный конфликт, возмещение убытков, заграничный опыт.

Hordiienko V. Use of foreign experience of reimbursement of losses to the population as a result of conflicts and emergencies

In the article experience of the states is analysed in the decision of housing problems and grant of indemnifications to the victims in soldiery conflicts. The general tendencies of compensation of consequences of other modern conflicts that Ukraine can take into account on the ways of forming of politics are educed. A necessity over in good time to work out approaches and strategies of after a conflict settlement, search of own mechanisms of decision of problem is brought. Attention is accented on a necessity to take advantage of row of the preventive mechanisms approved during after a conflict in other countries.

Keywords: military conflict, reimbursement of losses, foreign experience.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2018

Прийнято до друку 11.09.2018